

מגדים כתוב שהוא הדין בלבד ב', ויש לדיקן במקור הדין בארכחות ווים ולבוט סוכה את ל"ז וככלבו סימן ע"א וויל אכילה בלבד י"ט ראשון בסוכה חובה עכ"ל לילי בלשון רבים ולא ליל וקאי על שניימי יומם טוב הרראשון, ועל אלה כתוב בארכחות חיים לצריך שיהא ודאי לילה. ב) בלבד שמנינו עצרת באנו למחולקת הט"ז ושאר אחרונים בסימן מס' ח' וללאכה אין לאכול עד שהחדר. ובайл שמחות תורה בחו"ל ממילא מאחרים משום הקפות. ג) בשני ליל י"ט אסור לקדש לפני הלילה, ומכל מקום בלבד א' יכול להקדים התפילה כדי שיגיע לבתו עם צאת הכוכבים ויהיה שלחנו ערוץ מבוגר יום ויקדש מיד ומצווה לעשות כן כדי שלא ישנו הילדים והוא הדין בלבד א' של סוכות. ולהקדים התפילה בלבד ב', של פסה וסוכות תלוי במחולקת מונתגי מהרי"ל ומהרא"ק הנ"ל ובפסח נרא להתייר בצורך הטעם שלא ישנו התינוקות. ובайл שבעי של פסח יכול להקדים להתפלל ולקדש ולאכול מבוגר יום, ובайл ח' תלו במחולקת הנ"ל או ינаг עצת ש"ת רב פעילים. ד) בלבד א' דשבועות המקדים להתפלל ולאכול מבוגר יום אין מוחחים בו וליל ב' דומה לליל ח' של פסת. בברכת חג שמה.

יהודית הרצל הנקיין

עצה לפיה מה שכותב בשוו"ת רב פעילים חלק ד' סימן כ"ג בד"ה וגם עוד בענין הדלקת נרות של ליל יום טוב שניי בעוד היום גדול, וויל האחרונים שהחמירו להדליק עד הלילה היינו לדידיהם שהם מקדשים ואוכלמים לאחר חשיכה כי אין יותר מחייב מתפילת ערבית אלא עד חשיכה ונמצא שבזה הוא מכין מיז"ט ראשון ליום שני עכ"ל שלפי זה אפשר להתפלל מעריב עם פלג המנחה ולמהר לקדש ולאכול קודם חשיכה שאז גם אם מכין לסעודה هي לצורך אותו יום ומותר והעד שהביא דברי הלבוש שיש לשחות בין מנוחה לעריב בערב יום טוב שניי ואף על פי כן בשוו"ת רב פעילים לא פקפק כלל במה שהוא מקדשים ואוכלמים מבוגר יום. ודי לבשל ולהתמן את האוכל כדי להתחיל לאכול ממנו מבוגר יום ואו יכול להמשיך לאכול ממנו גם בלילה וכן ראוי למגורר את הסעודה בלילה. ואין לנוהג בכלל וזה אלא בהסכמה הרב, וטוב אם יסכומו לויה כמה בתים כניסה שלא ייראה כבונהῆמה לעצמו.

היווצה לע"ז, א) בלבד א' של החג צריך לאכול בסוכה בלילה ודוקא כמו שכותב הרמ"א בסימן חרכ"ט סעיף ג' שלא יכול בלילה ראשונה עד שייהי ודאי לילה עכ"ל והטעם הוא דעתakis לפסח. ובפרי

סימן ג'

יום טוב שניי בארץ ישראל להתלמידי חז' לארץ

מקור הדברים הוא במסכת פסחים דף נ' עמוד א' במשנה, הולך למקום שעושין למקום שאין עושים או מקום שאין עושים למקום שעושין ונחנני עליו חומריא מקום שיצא שם וחומריא מקום שהלך לשם עכ"ל. ובגמרה בדף נ' עמוד א' במעשה של רבה בר בר חנה שהיה מבני ארץ ישראל שנגגו לאכול החלב שעיל כפית הקיבה מה שאין כן בבל נגגו לאסרו, והוא אכל אותו בבל בצעעה והקשו הלא נחננים עליו חומריא המקום שהלך לשם ותרץ רב אשיה הני ملي היכא דאין דעתו לחזור ורבה בר בר חנה דעתו לחזור היה עכ"ל. ומעשה דומה במסכת

כ"ה, ט"ז אייר תשנ"ב
למדרשה אחת

בשאלת האם בן או בת מחוץ לארץ הלומד בארץ ישראל צריך לנוהג שנוי ימים טובים, אני נהוג להורות כדעת העורך השלחן באורת חיים סימן תצ"ז אות ה'שמי שחושב להישאר שנה אחת נקרא אין דעתו לחזור ונוהג רק יום טוב אחד, וכן דעת שוו"ת צ"ץ אליעזר חלק ט' סימן ל' וכן הורה לי רב מובהק אחד כשלמדותי בארץ לפני שלשים שנה, הגם שקשה להכריע בין השיטות ובין שאבאר.

ומאי איריא כבוד אם יש בו ממש אל תטויש תורה אמר. אלא צריך לומר שכך היא הגדרת המנהג מעיקרו שאנו חל אלא על מי שנשאר בן לאותה קהילה, מה שאין בן אם עבר להיות בן קהילה אחרת פקע מילא, וכן נראה שם התפזרה הקהילה וולך כל איש לדרכו פקע המנהג כי בזה לא שיח' דעתו לחזור. ונמצא שגם בשאר מנהגי מקומו אין חיובם מוחלט אלא תלוי בזיקה של היחיד לקהילתו, והוא הדין יום טוב שני של גליות לאו אקריפטה דגברא בלבד רמיא אלא תלוי בחוץ לארץ.

ועוד יש להטעים, כי יש מקומות החלוקים במנהג בעלמא כמו עשיית מלאכה בערב פסח קודם החזות ויש מקומות החלוקים בחומרא או בדין כמו בחלב שעל כפיטת הקיבלה עיין במסכת חולין דף נ' עמוד א' ובכל אלה אין קהילה אחת מודה לחברתה, מה שאין בן ביום טוב שני יכול עלמא מודו שسفיר העושים יום אחד בא"י וב' ימים בחו"ל ולכן אין כאן מחלוקת במנהג אלא תלוי במקומות. וראיה מכחונים המבקרים בארץ ישראל ונושאים שם כפים בכל יום אף על פי שמנהג האשכנזים בחו"ל הוא שאין נושא ממש כפים אלא ביום טוב, ולא ראיינו מי שנמנע מזה ממש שדעתו לחזור. ומה שתכתבו האחרונים שמנהג חו"ל הוא מנהג גרווע אין הכוונה מנהג גרווע שלא על פי ת"ח שהרי הרמ"א באורה חיים סימן קכ"ח סעיף מ"ד והרבה אחרים טרחו להצדיק את המנהג, וכאשר כמה גדולים ניסו לשנותו לא אישטייע מילתא וכותב העורך השלחן שם באות ס"ד שכאלו בת קול יצא שלא להניח לבני חו"ל לישא כפים בכל השנה עכ"ל ועיין בשוויית ציז אליעזר חלק ז' סימן ז' שהביא פרטיו המעשים. ולכן שפיר هو מנהג ומוחובי בו בני חו"ל שדעתם לחזור, ונמי שאם קראו להם לעלות לדוכן או צריכים לעלות כדי שלא לעבור על מצות עשה מכל מקום ממש חומיי מקומ שיצאו ממש היו צריכים לצאת מחוץ לבית הכנסת כדי שלא יקראו להם, אלא כיוון שבני חוץ לארץ מודים שכדי נושאים כפים בכל יום בא"י לא שיר' בהזזה חומיי מקומ שיצא ממש והוא הדין יום טוב שני. ועוד עיין לגבי יום טוב שני בשוויית אبني נור חלק אורח חיים בהשמטה לסימן תכ"ז ובשו"ת אורח משפט סימן קי"ל.

ובסבירה זו שונה יום טוב שני משאר מנהגים היא סברת שו"ת חכם צבי סימן קס"ז שתכתב

חולין דף י"ח עמוד ב' ברבי זירא שהלך מבבל לארץ ישראל ואכל שם משחיטה מוגמתה שהיו אסורים אותה בבבל ומתיירים בארץ ישראל, והקשו להא גותנים עלייו חומיי המקומ שיצא שם ותרץ רב אשוי רב זירא אין דעתו לחזור הויה עכ"ל.

המעשים של רבה בר חנה ורב זירא לא היו של יום טוב שני של גליות, והשאלה היא האם יום טוב שני דומה לשאר מנהגים. בסבירה יש להלך ביניהם, כי בשאר מנהגים אם יעתיקו בני עיר אחת את עירם למקום חדש يولיכו את מנהגיהם אתם מה שאין בן אם יעלו לארץ ישראל וייסדו קהילה חדשה יקימו רק יום טוב אחד וכן בני א"י אם ייסדו קהילה בחו"ל יקימו שם ב' ימים טובים. ובזמן שקדשו את החוויש על ידי ראה בודאי מי שנמצא בארץ ישראל נהג יום אחד לא שנא בן א"י לא שנא בן חו"ל ואילו הנמצא בחו"ל במקום שלא הגיעו השלווה נגה ב' ימים כי הספק נפל על כל הנמצא בחו"ל, ולכן מסתבר שגם יום טוב שני תלוי בחו"ל ולא אקריפטה דגברא רמיא וכן היא הגדרת המנהג מעיקרו שבני חו"ל נוהגים יום טוב שני בחוץ לארץ אבל לא שנהגו בן בארץ ישראל, וממילא כתתקשו חו"ל ללבת בתר מנהג אבותיהם ולנהוג יום טוב שני אף על פי שכבר היו בקיאים בקביעא דירחא כמו שאמרו במסכת ביצה ד' עמוד ב', לע"ז לא תקנו אלא וכי המנהג עצמו התלוי במקומות ושלא בשוויית הר צבי חלק אורח חיים חלק ב' סימן ע"ח ואגרות משה חלק ג' סימן ע"ג שתכתבו שהיום הדין הוא חמור יותר מאשר בזמן הבית.

ORAIAH בדומה לזה מעשה של רב זירא, כי למה הותר לו לשנות מנהג בכל ולהלא כחוב אל תפוש תורה אמר ומנהג אבותיו לאן הילך ומה מועלש שאין דעתו לחזור, או שיש להזכיר התרת נדרים אבל לא נזכר בן בשום פוסק. בשלמה לדעת הרמ"ב בהלכות יום טוב פרק ח' הלכה כ' שנראה שלעולם חייב להחמיר כמנהג מקום מולדתו כפי שפרש בשוויית מהרשדיים חלק אורח חיים סימן ט"ז, אבל לדעת התוספות במסכת חולין זף צ"ג עמוד ב' בד"ה ממש שפשות להם שرك בדעתו לחזור יש בו ממש אל תפוש תורה אמר Mai ACA לימי, וכן בדף י"ח שם לפי התרוץ הראשוני בגמרא פרש"י שבહלך מבבל לא"י אין אנו צריכים לחלק כבוד למקומינו עכ"ל

לא ידעו חשבון החודש בעצם ומילא אם הגיעו לדבר של ארץ ישראל עדיין היו צרכיהם לקיים ב' ימים טובים מספק שהריה לא ידעו מתי נקבע החודש, מה שאין כן רב ספרא שספר ידע בקביעת החודש שמא לא היה צריך לנוהג אלא יום אחד שהוא שאמור ביום שברור לי שהוא חול עכ"ל. ומה שאמרו במסכת ביצה דף ד' עמוד ב' השתא דעתינו בקביעא דירחא עכ"ל פרשו שחכמה זו היתה יודעה לחכמי בבבלי ומילא הקהילת ידעו מתי נקבע החודש אבל לא שכל אחד ידע לקבוע בעצמו, ואין צורך בתrowing התוספות במסכת פסחים שם בד"ה כגן עי"ש.

וזדונה לזה כתוב הראב"ז במסכת פסחים, א"ל רב חסדא (לפי גרטסו) לרבי אבא אנה דידענא בקביעא דירחא ובני מקומי עושים ב' ימים כי קאולינן לארץ ישראל דלית להו אלא חד יומא בישוב לא עבידנא משום חומר מקום אני שם, בדבר שארץ ישראל מי עבידנא ביום שהוא חול מי אמר רבנן בכח"ג בדבר נותנין עליו חומרி מקום שייצא שם או לא, וא"ל ה כי אמר רב כי אמי בישוב אסור בדבר מותר מדברא מיניה מדבר של ארץ ישראל מכלל בכל מקומות ארציו אסור שם דבר שנוהגין בו איסור במדינת הכל בכל פרווה אסור לשנות והינו דאמרין (כתובות נד) בבל וכל פרווה נהוג כshawwal עכ"ל. הרואה יראה שדבריו דומים לדברי רבנן חננא ומה שכתב בישוב לא עבידנא משום חומר מקום שני שארץ הינו בישוב של ארץ ישראל שבא לשם ומיריע לענין עשיית מלאכה אין כאן שאלה כי הרוי שכביר הוכיר מקודם, שאם כוונתו למקום שייצא שם ומיריע לענין עשיית מלאכה אין כאן שאלה כי הרוי שכביר הוכיר מקודם והוא לו לפרש שבכחוי מיריע. ומה מלאכה מקודם והיה לו לפרש שבכחוי מיריע. ומה שדייק מדברא מיניה מדבר של ארץ ישראל וכי עכ"ל פ"י שהיה יודע בקביעת החודש, ולכן מה מה שאל לנו מבואר שהיה פשט לרבי ספרא שדין מדבר של בבל כדי יישוב של בבל. אך קשה שכתב בישוב אסור עכ"ל ומיריע לעשות يوم טוב שני ואחר כך כתוב מ כלל בכל מקומות הארץ אסור עכ"ל ומיריע בעשיית מלאכה ונמצא משתמש במלה אחת לשני מובנים שונים וצ"ע, ומכוון קושיא זו נתק בגהות

далא שייכא אלא כשהם במקומם בחו"ל אבל בהיותם בא"י לא שייכא וכו' כיוון שהמקומות גורם וכו' עכ"ל, אלא שהוסיף שאסור לנוהג ב' ימים טובים בא"י משום בל תוסיף ובזה נחלקו עליו בנו בשווית שאלת יעצץ חלק א' סימן קט"ח ועוד אחרונים כי מהagg שבא על הספק אין בו משום בל תוסיף ועיין תשובה רב האי גאון בתשובות הגאון ליק (מוסאפה) סימן א'. ברם ממשם בראשונים כדעת שר'ת חכם צבי גם לעניין בל תוסיף, עיין במסכת פסחים דף נ"א עמוד ב' אמר ליה רב ספרא לרבי אבא כגן אנן דעתינו בקביעא דירחא בישוב לא עבדין מפני שנייה המחלוקת בדבר מאי, אמר ליה ה כי אמר רב אמי בישוב אסור בדבר מותר עכ"ל ורב ספרא היה רגיל לлечת מובל לארץ ישראל ולהזור כמו שנראה במסכת בבא קמא דף ק"ד עמוד ב' וחולין דף ק"י עמוד ב' וגם רב אבא ביקר כמה פעמים בובל לאחר שעלה לא"י ולכן נחלקו המפרשים האם שאלת רב ספרא היתה על הליכתו מובל לארץ ישראל או להפוך. ופרש רבנן חננא, אמר ליה ר' ספרא לר' אבא כגן אנן דעתינו בקביעא דירחא ובני מקומי עושים שני ימים כי בעינה למסיק לארץ ישראל שלא עבדי אלא יום אחד בישוב לא עבידנא, בדבר ארץ ישראל מהו לעשות ביום שהוא בדור לי שהוא חול, מי אמרו רבנן בכח האי מילתא בדבר ארץ ישראל נותנין עליו חומרי מקום שייצא שם או לו וכו' עכ"ל. הנה לדעתו לשון הגדרא מפני שנייה המחלוקת עכ"ל הוא לא דוקא או שאינו גודס כן וגם הלא בדבר אין שם מי שיראהו, אלא שאלת רב ספרא היתה משום נותנין עליו חומרי מקום שייצא שם, וממה שכתב רבנן חננא שבארץ ישראל עבידי רק ים אחד עכ"ל נשמע שלשונו שבஸמור בישוב לא עבידנא וכו' עכ"ל גם כן מיריע בעשיית יום טוב והכי פרוש, שהיה פשוט לרבי ספרא שבארץ ישראל בישוב גם בן בבל נהג רק ים טוב אחד ורק שאל האם בדבר ארץ ישראל קודם שיגיע לישוב נהוג يوم טוב אחד או שנים וליה השיב רב אמי שבישוב אסור לעשות يوم טוב שני אבל בדבר מותר, ומהו לשון אסור ומותר שיריך לכך לא משמע לעניין כל תוסיף כמו שכתב בספר מקראי קודם ענייני פסח חלק שני סימן נ"ז. ולפי זה מדויקת גרסת רבנן חננא כגן אנן דעתינו בקביעא דירחא עכ"ל בלשון יחיד שלא כגרסת הדפוסים כגן אנן דעתדין וכו' עכ"ל בלשון רבים, כי רוב היהודים בובל ובכל מקום

כמו שנביא להלן. וכן ברובם הלכות יום טוב פרק ח' שם לא הזכיר דין הולך מא"י לחו"ל או להפר ואלא יוציא שני דינו כשאר חילוק מנהגים ממקום למקום וכן משמע מסתימת התוספות ועוד ראשונים. וכן העיד בשווית אמת רוכל סימן ב' י"ז לבעל השלחן עורך שמעשים בכל יום בכל שנה עולים לשלש רגלים מהו"ל לא"י ת"ז ועושים יום ב' של גליות כתוקין ומשפטין בחו"ל, ולא עוד אלא שמתבקצים מן בני חילול העולים לרגל וכו' ודב"ז נעשה מימי קדם מפני גודלי עולם ולא פפק שום אדם כד"ז מעולם עכ"ל. וכן אף שישית שו"ת חכם צבי היה שיטה מהורת ויש המורים כן ועיין בשלחן עורך בעל התניא סימן ש"ת, מכל מקום אין המנהג שלנו לפטור מיום טוב שני בCKER קוצר בארץ ישראל. ויש סומכים על שו"ת חכם צבי באורת מהו"ל ואנו יודעים שאינו נהוג מלאכה ביום טוב שני בחו"ל ואם כן מوطב שבארץ ישראל נהוג בו חול מעיקרא שלא לאפשר חטא, ומכל מקום היה מעשה ולא רצית להורות לנו שלא תשכח ממנו תורה יוציא שני.

ועדין יש לדון למי שבא לארץ ישראל כדי ללמוד, לפי מה שהביא בשווית הלכות כתנות סימן ד' בהגתה בנו בשם מורה גאלנט שקבל מאבותיו ומנהיג העיר ירושלים שכל רוכך מהו"ל יעשה בא"י יום א' דוקא ותו לא ושםנה זה היה קדום ומתוקן מגאנוי עולם ושלא היה רשאי לבטל וכו' עכ"ל. ועיין בהמשך שם שהתנה שיתיה הרוק עצמאו ולא סמוך על שלחן או על דעת אחרים, שאנו אפשר שאם יוזמן לו אשה במורה ובכתנת ישادر בא"י וכו' וכן הביא מתשובה אחרת שראה לרביבן צפת שהיו מורים שבחרים נהגו יוציא יוציא א' בלבד כתושבי א"י ע"פ שדעתם לחזור שאפשר שם ימצאו להם נישואין הגונים יקבעו דירתם בא"י עכ"ל. וכך על פי שוג אפשר שלא ישאו שם נשים ואם כן מנין לשונות מנהיג אבותיהם בחו"ל בגלל ספק שלא בא לעולם, צרייך לומר כמו שהביא שם שביעיל כל שהוא יש להשות המנהיג לדין תורה כיון שיום טוב שני היום אינו אלא מנהג מאוחר ונאו בקיין בקביעא דירחא, וכן פסק בשווית ביע' אומר חלק ו' חלק אורח חיים סימן מ' אות ד' וצרף להזה דעת החכם צבי.

ואולם צ"ע כי בשווית גינט ורדים חלק אורח חיים כל ד' סימן ד' שנכתב בדור הסמוך לאחרר

אכן שלמה לפרש את כל דברי הראב"ז להפרק שבישוב ארץ ישראל אסור לעשות מלאכה ביום טוב שני והעמים כן גם בדברי רבנו חננאל כדי להתחאים לראב"ז עיי"ש.

אכן ביסוד הדברים שונה יום טוב שני משאר שני מנהג מקום למקום, גם דעת בעל המאור הוא כן, שפרש רב ספרא שאל על הליכתו מארץ ישראל לבבל, וזה הנני דנחתה ממערבא אסור לו לעבד עבידתא ביז"ט שני ביישוב אפי' דעתו לחזור לפי שהוא מנהג גדול שפט בכל הארץ כולה ואין פורץ בו ובמדבר מותר וכו' עכ"ל והכiao בספר הכלבו וארות חיים והמאייר, ופרש דבריו שאף על פי שדעת הנוטע לחזור לא"י אסור לו לעשות מלאכה בחו"ל כיוון שיום טוב שני הוא מנהג גדול וכו' וכן אפילו בענעה אסור מה שאינו כן בשאר מנהגים. והציג עליו הראב"ז שאין בכל הארץ (ולא) [אלא] בארץ ישראל מי שלא נהוג שני ימים טובים של גליות עכ"ל ונראה שהוא שבא לאמור שגם במדבר של בכל הארץ עלמא נהגים ב' ימים טובים וכפירוש הראב"ז רב ספרא שאל על דבר של ארץ ישראל, מה שאינו כן בכבל וכל פרואה פשוט שאסור לעשות שם מלאכה, נמצא שעיקר יום טוב שני בין לבעל המאור בין לראב"ז והוא חivec על כל מי שנמצא בחו"ל לא שנה בן חoil לא שנה בן א"י, והוא הדין בארץ ישראל שם נהוג דין תורה יש לאמר שלא יום טוב אחד. ועיין לא שנה בן חoil איינו נהוג אלא יום טוב אחד. וכיון בכית יוסף סוף סימן תצ"ז שהביא דברי הכלבו סוף סימן מ"ת, בני א"י שבאו לחו"ל אסורים לעשות מלאכה ביז"ט שני ביישוב אפי' דעמו לחזור וכו' עכ"ל וכן העתיק בשלחן עורך סעיף ג', ובכלבו מנהג שנגעו כל הארץ פסחים אותן ה' מפורש שהוא מן הטעם שכטב בעל המאור שיום טוב שני הוא מנהג שנגעו כל הארץ ואין פורץ בו עכ"ל וכן כתוב ב מגן אברהם סעיף קטן ד' ושלא כת"ז, ומילא גם כוונת השלחן עורך היא כן ולכך כתוב אותו בסימן תצ"ז בדיני יום טוב שני ולא בסימן תס"ח בדיני שני מקומות. ולפי זה אפשר שבסוג יום טוב אחד בא"י שונה משאר מנהגים ואין דברי השלחן עורך סתייה לשווית חכם צבי.

איברא מפורש בתשובות גאנוי מורה ומערב שים טוב שני נהוג גם בגין חoil השווה בא"י

מן חסיבותו של בבל כמו שמדובר במעשה הגאנונים סימן מ"ז עי"ש ועיין בשווית הרשכ"א חלק א' סימן של"ז. ונמצאו ג' חילוקים, עד י"ב חודש נהוג כמקום שיצא שם בכל מקרה, ואחר י"ב חודש אם בא מאפריקה אפילו דעתו לחזור נהוג כירושלים וכן אם בא מבבל ואין דעתו לחזור ורק אם דעתו לחזור לבבל אויל לאחר י"ב החדש נתנים עליו חומריא שני המקבילות, ונראה שכן בן א"י שידך לאפריקה ולשאר ארצות שאין השובות אויל לאחר י"ב החדש אם דעתו לחזור נתנים עליו חומריא שני המקבילות. ויש ליישב את סוגיות הגמרה לפיה ואכ"מ.

وعיין בספר המאורות במסכת פסחים שם שכתב נתנן עליו חומריא מקום שהלך לשם וחומריא מקום שיצא שם וכו' וודוקא بما שאין דעתו לחזור למקוםו ולא קבוע עדין ישיבתו במקום אחד אבל אם קבוע ישיבתו במקום אחד נהוג כמנהג המקום שקבע שם ישיבתו עכשו כחומריאן וכקளיהן וכו' עכ"ל ומשמע שכן לא קבוע ישיבתו אף על פי שאין דעתו לחזור נהוג במקום שיצא שם וכדעת תשובות גאוני מורה ומערב, אבל לא פרש מהו השעור לקביעת ישיבתו.

ושיטה אחרת כתוב בספר המכתר שם, איתת דמתרכי כדי אמרין זהיכא דעתו לחזור עשו כמקום שיצא שם בין לקולא בין לחומרא הנני ملي' כשדעתו לחזור מיד, וכי אמרין זהיכא דין דעתו לחזור ערשה במקום שהלך לשם בין לקולא בין לחומרא הנני ملي' כשהאין דעתו לחזור לשם לעולם לדירה, אבל כשאין דעתו לחזור מיד אלא לאחר זמן נתנים עליו חומריא מקום שיצא שם כיון שדעתו לחזור שם אבל לא מקום שיצא שם כיון שדעתו לחזור מיד שם. וכן נתנן עליו קולי' כיון שאין דעתו לחזור מיד שם. וכיון שמשתהה שם ואין חומריא מקום שהלך לשם כיון שמשתהה שם שפהה דעתו לחזור מיד אבל לא קולי' כיון שדעתו לחזור לאחר זמן, ועל זה הוא שפנינו במשנתינו נתנן עליו חומריא מקום שיצא שם וחומריא מקום שהלך לשם אבל לא קולי' עכ"ל. לפי זה אין הדין תלוי בשעהzman זה או אחר אלא בכונתו בלבד וכפשתות לשון הגמרא ונמצאו ג' חילוקים, אם דעתו לחזור מיד נהוג מקום שיצא שם ואם אין דעתו לחזור לעולם נהוג מקום שבא לשם ואם דעתו לחזור לאחר זמן אבל לא מיד נהוג כחומריא שני המקבילות.

שווית הלוות קטנות הביא חבל רבני ירושלים שפסקו שאין חילוק בין בחור לנשי אלא כל שדעתו לחזור לחיל עושא שני ימים טובים ושכנן המנהג פשוט ושכן גورو בגורת נח"ש. ובשוית חיים שאל חלק א' סימן נ"ה נדחק בה שכל הרבנים האלה היו רבני חוויל שעלו בזונותם לא"י ולא הכירו מנהג ירושלים, ולע"ד אפילו תאמר כן סוף סוף העידו שבמיהם נשתנה המנהג ומה יועיל לנו מה שנוהגו בירושלים לפני כן כיון שאין המנהג כן היום, ואם תמצא לאמר שהמנהג היום בין הספרדים הוא שבחור נהוג רק יום טוב אחד אינו כן בין רוב האשכנזים. ובעיקר לא הבנתי מה ענין מנהג ירושלים וצפת להורות לבני חוויל שדעתם לחזור כיצד לחזור ביום טוב שני אותו קהילה אחת יכולה לאמר לאורחים מקהילה אחרת שלא לחוש לחומריא המקום שיצאו ממש, ואדרבה עדיף כוחם של גאוני חוויל שעלו בזונותם לירושלים לקבוע הלכה למבקרים מחו"ל והם הורו לנוהג ב' ימים טובים.

שיטה אחרת מנוגדת לשווית חכם צבי וכן לשווית הלוות קטנות הובאה בתשובות גאוני מורה וערב סימן ל"ט ובאזור הגאנונים למסכת פסחים שם, וויל בני אפריקה שנשאו נשים בארץ ישראל ודרכו בה אם עדין לא שהוא שנים עשר חדש חיבים לשמור שני ימים טובים כמקומן שכך שננו חכמים (בכא בתרא ז) כמה היו בעיר והוא נאשיני העיר שנים עשר חדש, ואם فهو י"ב חדש מכאן ואילך ע"פ שדעתן לחזור נהגין אנשי ירושלים עד שחזרין למקוםו, והני ملي' מאפריקה לארץ ישראל אבל מבבל לארץ ישראל שיש בה ב' ישיבות אם דעתו לחזור ע"פ ששחה שם הרבה ישראלי בין להקל בין לחמי לחזור עשו הארץ ישראל ביום טוב שני נהוג גם בבני חוויל הנמצאים בא"י והכל תלי בדירה ממש של י"ב חדש ואני חלי ברצוינו כלל, שאפילו אין דעתו לחזור מכל מקום עד י"ב חדש אינו קבוע בעיר ודיננו כבן חוויל ואיילו אם כבר שחה שם י"ב חדש אפילו אם דעתו לחזור דיננו כבן א"י. ולפי זה מה שאמרו בגמרה דעתו לחזור ואין דעתו לחזור הוא לא דוקא אלא מעמידים דעתו של אדם שرك לאחר י"ב חדש נעשה קבוע במקומו החדש, ומה שחייב בתשובות גאוני מורה וערב בין הבא מאפריקה להבא מבבל הוא

שאן אנו בקיין בחומרה המקום שהלך לשם וכוי' עכ"ל הינו שאין אנו בקאים להזכיר מתי יש דין של דעתו לחזר ומתי לא ועיין במחזית השקל ולכו מקרים להם. ועוד עיין בשווית משנה הלכות חלק ד' סימן פ"ג שחילק בין דעתו לחזר לזמן מסוים שא שפיר מקרי דעתו לחזר אפילו לאחר כמה שנים לבין דעתו לחזר אבל לא קבוע מתי.

ובעורך השלחן בסימן תץ' כתוב לענין יום טוב שני שם אין דעתו לחזר עד לאחר שנה מקרי אין דעתו לחזר וכו' עכ"ל ולא דוקא שנה אלא י"ב חדש כמו במשנה במסכת בכא בתרא דף ז' עמוד ב'. והיה קשה לי שלא מצינו שעור זה בראשונים לגבי דעתו לחזר, כי לתשובות גאוןינו מורה ומערב תלוי בישיבה ממש של י"ב חדש ולא דעתו בלבד ולספר המכתר והכלבו והמאירי כל שדעתו לחזר לעולם נקרא דעתו לחזר ומשמע אפילו אחרי הרבה שנים ואילו מהרי"ל לא נקט שעורא והמגן אברהם פרש בדבריו ב' וג' שנים. ומה שכתב בהערות לספר המאורות שלמאיiri דעתו לחזר לאחר זמן הינו תוך שנה לא מצאי כן במאיiri, ואדרבה ממה שכתב כמה פעמים ובפרט בספר מגן אבות שלן שדעתו לחזר לעולם נתנים עליו חומרני שני המקומות וכלשון לעולם שכתו המכתר וכלבו וארכחות חיים ולא הזכיר שנה בשום מקום נלמד שלעלום ממש קאמר.

ושוב הינה לי כי במסכת פסחים רבה בר בר חנה הייתה דעתו לחזר ולכו לא נתנו עליו אלא חומרה המקום שיצא שם ובמסכת חולין רבוי זירא היה דעתו לחזר שלא לחזר ולכו לא נתנו עליו אלא חומרה המקום שהלך לשם, וקשה היאך משכחת לנו מה שאמרו במסנה שנותנים עליו חומרה המקום שיצא שם וגם חומרה המקום שהלך ממש, ולכו פרשו בספר המכתר וכו' שאם דעתו לחזר לאחר זמן אבל לא מיד או נותנים עליו חומרני שני המקומות. אבל התוספות בד"ה רביה בר בר חנה והר"י מלוניל והר"ז של הר"ף ועוד ראשונים תרצו שלצדדים קתני, שאם דעתו לחזר נותנים עליו חומרה מקום שיצא שם ואם אין דעתו לחזר נותנים עליו חומרה מקום שהלך לשם ולא שניהם בכת אחת. ואם כן מהו שעור דעתו לחזר ואין דעתו לחזר לרעתם, שאם נקרא דעתו לחזר אפילו לאחר זמן מרובה הוא קולא גדולה לדינה הוא כאלו אין דעתם לחזר, ומה שכתב מהרי"ל

וכן כתוב בספר הכלבו סימן מ"ח בשם יש פוסקים (כצ"ל) שלעלום אינו נהוג בקהל מקום שיצא שם אם אין דעתו לחזר מיד ואף על פי שדעתו לחזר לאחר זמן אבל חומרה מקום שיצא שם נהוג כל זמן שדעתו לחזר לעולם עכ"ל, ובארחות חיים ובית יוסף הנוסת משובש. ובמאירי במסכת פסחים וחולין ובספרו מגן אבות בענין העשרים הסכים לשיטה זו וחותף שמיד פרושו תוך שלשים יום וע"ש בגין אבות שהרבה להקשורת על שיטות הרמב"ן והרשכ"א, ועיין בשווית הרדכ"ז שם שהביא דברי הכלבו אלה, ובפרי חדש בסימן תס"ח דזה דבריו מושם שאחד מהפוסקים המפורטים לא באර זה עכ"ל ברם לא ראה ספר המכתר והמאירי שטרם נדפסו בימי, ולענין דבריו החדש סימן קי"ז אות ה' שנראים כסתורים דבריו שבסימן תס"ח עיין בשווית חילket יעקב חלק ג' סימן קמ"ה בהערה. ומיהו הכלבו וארכחות חיים והמאירי מפורש בשיטת המאור לחלק בין יום טוב שני בחורייל לבין שאר מנהגים ולכן גם אין ראה מדבריהם ליום טוב שני בא". ויש להעיר, בספר המכתר כתוב שם אין דעתו לחזר לעולם לדירה עכ"ל נהוג מקום החדש, ואלמא אם דעתו לחזר לביקור אבל לא לדירה אינו גורע וכן הלכה פשוטה.

והנה זיל מנהגי מהרי"ל בהלכות אישור והויתר, שאלו מהרי"ל היאך אוכלים הבחרים הנכרים מבדיקת הקולות שמקילים להתир (במגנצ"א) תוך חמתה העיר ומחוצה לה אסורה והשיב אכן לחוש ע"פ המרדי כי כתוב דברם וזה אין בקיין בחומרה המקום שהלך לשם וחומרה המקום שיצא שם עכ"ל, ובמגן אברהם סימן תס"ח סעיף קטן י"ב דיקייך מדברי"ל דמשמע דבחרים מקרי דעתם לחזר אף על פי שדעתם למוד שם ב' וג' שנים עכ"ל, שאף שמהרי"ל לא מירiy ביום טוב שני סתמו כדעת התוספות ועוד ראשונים שאינם מתקלים בין יום טוב שני לשאר מנהגים. ובשו"ת אגרות משה חלק אורח חיים חלק ב' סימן ק"א למד מוה שהבחורים והלומדים בא"י יש להם דין בני חורייל אף על פי שדעתם למוד שם ב' או ג' שנים. ולע"ז אדרבה נלמד מהרי"ל שיש להם דין של אין דעתם לחזר שהרי התיר להם, והכי קאמר במגן אברהם שאף על פי שדעתם לחזרadam לא כן לא היתה שאלה למהריל כל כלל מקום לדינה הוא כאלו אין דעתם לחזר, ומה שכתב מהרי"ל

והנה אם נחוש לכל השיטות נצטרך ברוב המקרים להחמיר מספק בין במלאה בין בתפלות ועיין בשווית מלמד להועיל חלק א' סימן קי' דיני התפלות בספק יו"ט שני, ואולם אין זה ברור שתפילה חול הון חומרא לעומת תפילות יום טוב או להפוך ועיין בשווית אורח מישור שם. ולע"ז אין להחמיר אלא בספק מהי דעתו אבל בודאי דעתו ורק הספק הוא בשיטות ולדוגמה שדעתו לחזור לאחר י"ב חדש ורק הספק היא האם להורות כערוך השלחן או בשווית הספק משה, בזה דעתך כמר עביד ודעביד כמר עביד אגרות משה, וזה דעתך אבל בודאי י"ב חדש ורק ואין המנהג לנוהג בחומרה שתי השיטות מספק אלא אזלין בתר מנהג המורה בין לקולא בין לחומרה. וכי שונמצא בארץ ישראל ונוהג יום טוב שני יכול להתפלל תפילות-tag במניין של בני חוויל אף על פי דהוי פרהסיא כיוון שלא יצא מוח חורבא כמו שכותב בשווית הלוות קטנות, כי בני אי' לא יגרדו אחריהם לנוהג באים מחוויל כל שנה ולא יטעו בזה, מה שאין כן בני אי' הנמצאים בחו"ל אין להם להתפלל תפילות חול במניין כי נפיק ממנה חורבא שהרואים יבואו להקל ביום טוב שני וגם אין זה מצוי כל כך וכך יבואו לטעות או למחלוקת.

יהודיה הרצל הנקין

לגביו המקום שהלך לשם שאפילו אחרי הרבה הרבה שנים לא יתרחיב בחומרותיו, ואם נקרא אין דעתו לחזור אפילו לאחר זמן מועט هو קולא גדול לגבי המקום שיצא משם שכל שעוזב אפילו זמן ודעתו לחזור לא יתרחיב בחומרותיו. ועיין בכית יוסף בסימן תצי' השנהה דברי הכלבו בצי' ג', ונראה שהוושקה לו הירק כל שדעתו לחזור אפילו לאחר שנים רבות ולדוגמה אחרי שיגדלו בני יתרחיב בחומרה המקום שיצא משם בנוסף לחומרה המקום שהלך לשם, וכל שכן יקשה לדעת התוספות שכל שדעתו לחזור לא יתרחיב בחומרה המקום שהלך לשם כלל. וכך על כרחך تحت שער זה, ומסתבר שהשעור הוא י"ב חדש שכן מצינו שיעור זה להחשב כאנשי העיר לכמה עניינים במסכת בבא בתרא דף ח' עמוד א'.

לכן להלכה דעתך נוטה לדעת העורך השלחן שהוא שיטה ממוצעת, ואף על פי שהרבה פוסקים אשכנזים החמירו למי שדעתו לחזור אפילו לאחר כמה שנים, כדי הם שווית חכם צבי שהקל בכל אדם ושווית הלוות קטנות והרבה פוסקים ספרדים שהקלו על כל פנים בכחור הבא ללמד שלא להחמיר כל כך, אבל פשוט שהמורה כשאר שיטות אין מוחייחים אותו כי יש לכולם על מה לסמוך.

סימן ד

האכלתבשר לקטנים בתשעת הימים

משמעות נפש אפילו אם לא הגיעו לחינוך ומאי שנה מאכילתבשר, ודוחק לחלק בין אין יודיע להתחבל על ירושלים לבין לא הגיע לחינוך וכן בלבושים שרדי כתב שם שער אחד לענן זה ואם כן היאך כתב חיי אדם דברים הפוכים בזה אחר זה. ונראה לפיה מה שיש שני טעמי להחמיר בקטן הא' משום אכילת הקטן על ירושלים אם הגיע לחינוך והב' משום עגמת נפש, ובעגמת נפש גופא ישנים שני סוגים הא' עגמת נפש של העושה או בעל העוני עצמו כמו בקינוב ירך ביום הקופורים מן המנהה ולמעלה במסכת שבת זף קט"ז עמוד א' והובא באורת חיים סימן תרי"א סעיף ב' ועגמת נפש כזו שייכת רק כמו שמיין טעמה מה שאין כן לצער קטן שאינו

ביה, מנחם אב תשניז

האחרונים נתקלו האם מותר לאכילתבשר לתינוקות בתשעת הימים, מגן אברהם בסימן תקנ"א סעיף קטן ל"א התיר אם אין הקטן יודע להתחבל על ירושלים וכן כתב בחיי אדם כלל קל"ג הלכה ט"ז ואילו בגודל מרובה שם ובאיזהו רבה אותן כי' עוד אחרים אסרו וכן במסנה ברורה שם סעיף קטן ע' ובעדך השלחן אותן כי' ובשער הציוון תמה על חיי אדם שנתקט שלא כרוב הפוסקים.

ולע"ז ישרו דברי חיי אדם, ותחילה קשה כי הוא עצמו בהלכה י"ז אסור לספר ולכברם לקטנים